

Gábos Edit

A fenntartható faluturizmus feltételei

- Összehasonlító elemzés a turizmus zetelaki és ördöngösfüzesi állapotáról -

Bevezető

Kutatásomban két eltérő fejlettségű turizmusrendszert hasonlítok össze, valamint ezt követően megkísérlem felállítani azt a kritériumrendszert, amely bármely településen a működőképes turizmus kialakításához szükséges.

Az összehasonlításban a zetelaki faluturizmus rendszerét tekintem sikeresnek, szemben az ördöngösfüzesi faluturizmussal, melynek esetében még nem beszélhetünk kialakult rendszerről.

Elemzésem empirikus hátterét egyrészt egy 2005 nyarán az Erasmus Intenzív Program keretén belül Ördöngösfüzesen szervezett falukutató táborban gyűjtött adatok,¹ másrészt pedig egy 2005 májusában-júniusában Zetelakán végzett turizmuskutatás eredményei képezik.

A két, eltérő fejlettségű faluturizmus-rendszert több szempont szerint hasonlítottam össze, ezek a kínálat elemei, a természeti környezet, a települési infrastruktúra, a mentalitás, a kulcsfontosságú szereplők és az önkormányzati támogatás.

Módszertanát tekintve kutatásom kvalitatív jellegű, a terepen készített interjúk és résztvevő megfigyelések képezik következtetésem alapját. Az interjúalanyok olyan személyek voltak, akik valamiképpen a turizmus által érintettek, vállalkozók vagy közösségi vezetők.

Egy sikeresnek tekinthető faluturizmus-történet: Zetelaka

A zetelaki faluturizmus története a kilencvenes évek elejéig vezethető vissza, amikor egyrészt megindult egy magyarországi turistahullám Székelyföld és Erdély irányában, másrészt ez az időszak jelentette a romániai településeknek azt a periódusát, amelyben kiépítették testvértelepülési kapcsolatukat. Az első keresleti oldalról támogatta a turizmust, a második hozzájárult a kulcsfontosságú kapcsolatok kiépüléséhez. Ebben az időszakban kötöttet a helyi iskola testvériskola-kapcsolata a budapesti Csík Ferenc Iskolával. Az első turisták éppen ezen partnerségi kapcsolatok révén jutottak el a székely-

földi faluba. Az első vendégfogadások alatt a vendégekkel kötött kapcsolatok, valamint az utazási irodákkal, intézményekkel kialakított kapcsolatok meghatározónak bizonyultak a későbbi vendégszerzési stratégiákra nézve.

Az első vendégfogadást egy helyi pedagógus irányította, ez kezdetben kölcsönösségen alapult, melynek fizetsége a visszakirándulhatóság lehetősége volt. A következő évben, az első vendégfogadás folytatásaként, egy egész csoport érkezett Zetelakára. Mivel a pedagógus egész csoport elszállásolására alkalmas vendégfogadói kapacitással nem rendelkezett, alkalmi együttműködésbe kezdett a szomszédságban élő rokonaival vagy bizalmas ismerőseivel, akik elszállásolásra használható szobákkal rendelkeztek. A további csoportok érkezésével az alkalmi együttműködések rendszeressé váltak, ezáltal a szerepek is differenciálódtak, a pedagógus szervezői tevékenységeket is ellátott a vendégfogadás mellett. Szervezői tevékenysége abban állt, hogy kialakuló kapcsolatai révén vendégekre tett szert, azok Zetelakára érkezésekor pedig szétosztotta azon háziasszonyok között, akikkel együttműködött.

Ezzel egy időben fontos mentalitásváltás is bekövetkezett, amely nélkül Benedek H. János szerint nem alakulhat ki a falusi turizmus. Szerinte ez csak ott jöhet létre, ahol a különböző szolgáltatások, mint például a vendégfogadás, készpénz-elszámolásuk, nem a munka és a javak ajándékcseréje érvényesül.²

Ezzel párhuzamosan a településről többen szereztek a vendégfogadásban hasznosítható, például idegenvezetői tapasztalatokat. Ezek tették később lehetővé azt, hogy több különálló együttműködési rendszer is kialakult Zetelakán.

A pedagógus által működtetett vendégfogadói háló később formalizálódott, megalakult a „Zöld Fenyő” Vidéki Vendégfogadók Egyesülete. Az egyesület alapításának célja a hatékonyabb piacon maradás biztosítása.

A turisták egyre gyakoribb megjelenése a településen szükségessé tette a kínálat tudatos megalkotását. Kínálatuk két különálló komponensre épít: a természeti, földrajzi adottságok mellett a kulturális elemek is megjelennek reklámjaikban.

A továbbiakban került sor a tevékenység hivatalossá tételére: ez magában foglalja a legalizáláshoz szükséges szakirányú végzettség megszerzését, valamint a vendégfogadó házak minőségbiztosítási rendszernek való megfeleltetését, a panzió-működtetési jogok kiváltását.

A zetelaki kutatás szerint a falusi turizmus helyi rendszerében négy típusú szereplővel találkozhatunk: turizmusszervezőkkel (két altípusa az elosztó vagy programszervező), állandó vagy alkalmi vendégfogadókkal.

Ezek a szereplők együttműködési rendszereket, vendégfogadói hálózatokat alkotnak, amelyek segítségével bekapcsolódnak a település határain túlmutató, tágabb szintű turizmus rendszerébe.

A turizmuszervezők olyan szereplői a rendszernek, akik a vendégfogadás mellett vagy anélkül azzal foglalkoznak, hogy a hálózat tagjainak vendégeket biztosítanak, illetve ellátják azokat a plusz tevékenységeket, amelyek a háló működéséhez szükségesek (idegenvezetés, szerződéskötés stb.).

A sikeres vállalkozáshoz – a zetelaki eredmények szerint – két szervező-típus együttműködése szükséges: a programszervező és az elosztóé. Ezek a szereplők eltérő feladatokat látnak el, illetve kapcsolataik tekintetében is lényeges különbségek mutathatók ki. A programszervezők állítják össze a vendégcsoportok lehetséges programjait, adminisztratív jellegű feladatokat látnak el, mint például az utazási irodákkal való egyeztetés, szerződéskötés, szükség esetén idegenvezetés stb. Munkájuk sikerességét kapcsolathálójuk struktúrája magyarázhatja: jelentős számú, a turizmusban kamatoztatható, a településen túlmutató kapcsolattal rendelkeznek. Ezzel szemben az elosztók kapcsolathálója a településen belül sűrű és szerteágazó, többnyire magas státusú, értelmiségi foglalkozásúak. Szerepük a hálózatban az, hogy az állandó és az alkalmi vendégfogadók között elosszák a vendégeket, koordinálják és ellenőrizték a vendégfogadás minőségét. Helyi tekintélyük, erős társadalmi kötelességek az egész háló működésének legitimitását biztosítják.

A vendégfogadók között szintén két kategóriával találkozunk, az állandó és az alkalmi vendégfogadókkal. Az állandó vendégfogadók a hálók stabil elemeinek tekinthetők, minden lehetséges alkalommal részt vesznek a vendégfogadásban. Többnyire olyan háztartások vállalkoznak erre, ahol a munkahelyi megkötöttségek nem befolyásolják a háziasszony vendégfogadói tevékenységeit. Ezzel szemben az alkalmi vendégfogadók nem szükségszerű elemei a vendégfogadói hálózatnak, jelenlétük ennek rugalmasságát növeli azáltal, hogy szükség esetén plusz vendégfogadói kapacitás mozgósítását teszi lehetővé. Az alkalmi vendégfogadók többnyire munkahelyi megkötöttségük miatt nem állandósítják helyüket és tevékenységüket a vendégfogadói hálóban.

Zetelakán 2005 nyarán három vendégfogadói hálót tartottak számon, ezekhez összesen 55 háztartás tartozott. A kialakult vendégfogadói hálózatoknak általában nincs önálló jogi keretük, csupán egyikük esetében létezik egy formális szervezeti keret, amely kevés gyakorlati szereppel bír, inkább hálódefiniálási keretként szolgál.

Egy közelmúltban indult turizmustörténet: Ördögösfüzes

Az ördögösfüzesi turizmus története a zetelakinál rövidebb múltra tekint vissza. Kezde a kilencvenes évek közepére tehető, amikor a helyi református egyház kapcsolatai révén érkeztek vendégek a településre. A vendégfogadással járó szervezői szerepeket a helyi lelkész, illetve egy egyházzal szoros kapcsolatban álló személy vállalta. Ezt az első vendégfogadást több további alkalom követte, amelyek alatt nem következett be lényegi változás a vendégfogadások gyakorlatában. A vendégszerzés legjelentősebb csatornája továbbra is az egyház maradt, emellett az egyház révén kötött személyes kapcsolatok is segítik azt. Az első csoportot fogadó családok a továbbiakban is alkalmi együttműködők maradtak.

Ördögösfüzes vegyes nemzetiségű település, de mivel a turizmus szorosan összekapcsolódik a református egyházzal, emiatt a vendégfogadásba csak a magyar nemzetiségűek kapcsolódtak be, az ideérkező vendégek is leginkább magyarországiak, esetleg más nyugati országokból érkeznek, az itthoni kereslet elenyésző.

A településen összesen 22 olyan háztartást találtunk, ahol fizető-vendéglátással foglalkoznak, ők többnyire egyforma gyakorisággal fogadnak vendéget. Ez a tény kizárja annak lehetőségét, hogy az alkalmi és az állandó vendégfogadók markánsan elkülönüljenek egymástól. A vendégfogadással foglalkozók közül két olyan személy emelkedik ki, akik a vendéglátás mellett szervezői szerepet is ellátnak. Ők felváltva látnak el programszervezői és elosztói feladatokat, bár elkülönülni látszik ez a két feladatkör.

A továbbiakban több szempont alapján hasonlítjuk össze a két, eltérő fejlettségű turizmusrendszert³.

A két település összehasonlító vizsgálata

A kínálat elemei

A professzionális turizmus egyik feltétele a tudatosan kialakított kínálat. Ebben szerepelhetnek kulturális, természeti vagy más elemek.

Zetelaka esetében a kínálat komponensei beilleszkednek abba a Székelyföldről kialakított általános képbe, amelyben olyan értékek szerepelnek, mint a vendégszeretet, a népi humor, a tradicionális, természetorientált életforma és életmód, a rend, a tisztaság, a sajátos gasztronómia, az érintetlen természeti környezet stb.

Ennek megfelelően Ördögösfüzesnek azokkal az értékekkel kellene a vendégeket vonzania, amelyek a Mezőséget mint sajátos természeti-kulturális teret jellemzik. A megállapítást az is alátámasztja, hogy a falusi üdülést választó vendégek ritkán maradnak úgy hosszabb ideig egy településen, hogy ne igényelnék annak tágabb környezete megismerését. A falusi turizmusban az lenne a cél, hogy ennek a természetes megismerési igénynek dacára rá tudjuk venni a vendéget, hogy ne csak megéjszakázzon egy adott településen és továbbutazzon, hanem minél több időt töltsön el ott, minél több helyi szolgáltatást vegyen igénybe.

Ez a gondolatmenet újabb problémát vet fel, mégpedig azt, hogy hatékonyan fejleszthető-e egyetlen település faluturizmusa úgy, hogy közben a mikrorégió gazdasági, kulturális stb. helyzete, amelyben ez található, stagnál vagy esetleg romlik. A Mezőség kapcsán ez különösen aktuális kérdés lehet, hiszen a rendszerváltás utáni változások nem hatottak kedvezően a vidék fejlődésére, a közeli nagyvárosok elszívták a munkaképes, gazdasági szempontból kulcsfontosságú népességet, a falvak előregedtek, elnéptelenedtek.

Zetelaka története bizonyíték arra, hogy a kínálat tudatos kialakítása és a reklám kulcsfontosságú a fenntartható turizmus elérésében, de nem kell feltétlenül páratlan ritkaságnak lennie. A Zetelakát reklámozó szórólapokon például többek között megtalálható a lópatkolás, kürtöskalács-sütés, kötélverés stb., amelyek egyáltalán nem számítanak csak Zetelakára jellemző különlegességeknek. Viszont a többi kínálati elemmel együtt hatva rá tudják venni a magyarországi vendéget arra, hogy Hortobágy helyett – ahol szintén szokás a lópatkolás – Székelyföldet és azon belül az adott települést válassza.

Ördögösfüzes esetében a kínálat még nem tudatosult kellőképpen, nem kristályosodtak ki azok az értékek, amelyek a turizmus piacán eladhatók. Ennek több oka is lehet: egyrészt a Mezőség a magyar nemzeti helyek között kevésbé felértékelt és látogatott, mint a Székelyföld, másrészt helyi szinten nem teremtdtek meg azok az értékek, amelyek a tudatosított kínálat elemeit képezhetnék, mint például a színvonalas szolgáltatások.

A települést körülvevő természeti környezet olyan keretet biztosít a turizmusnak, amely meghatározhatja annak sikerességét. Az érintetlen természeti környezet a székelyföldi turizmuskínálat egyik legkihangsúlyozottabb eleme, a kulturális elemek mellett ez jelenik meg a legmarkánsabban a reklámokban. Zetelaka azon szerencsésnek mondható települések közül való, amelynek a természeti környezete értékesíthetőnek bizonyult a turiz-

musban: a Madarasi Hargita, a zeteváraljai víztároló, a viszonylag magas hegyek, fenyvesek stb. vonzása vitathatatlan.

Ördögösfüzes, mezősegi település lévén, dombvidéken helyezkedik el, ahol kevés az erdő, viszont több tó található. A Mezőség növényzete meglehetősen sajátos, több ritkaságnak számító növényfaj él itt: zergeboglár, törpemandula, kisasszonypapucs, árvalányhaj, tűzliliom, törpe vadrózsa stb.

A vonatkozó szakirodalomban megoszlanak a vélemények azt illetően, hogy a természeti környezet milyen befolyással van a turizmus kialakulására és a fenntarthatóságára. Véleményem szerint, a szélsőséges eseteket leszámítva, nem befolyásolja döntően a turizmust, azaz más feltételek teljesülése mellett a környezet nem jelenthet akadályozó tényezőt. Abban az esetben, ha más feltételek nem teljesülnek, csak a természeti környezetre alapozva nehéz működőképes turizmusrendszert kiépíteni.

Ördögösfüzes esetében azt mondhatjuk, hogy a természeti környezet megfelelő a turizmus kialakításához olyan tudatos fejlesztések igénybevételel, amelyek a rendelkezésre álló potenciális vonzerőt ésszerűen és elővigyázatosan kínálati elemmé tudják tenni, ezáltal fenntarthatóvá téve a turizmust⁴ a településen.

Települési infrastruktúra

Ebben az alfejezetben a településen belüli infrastrukturális adottságok mellett a mikrorégió fejlettségével, valamint a település megközelíthetőségével foglalkozunk.

Zetelaka a Székelyudvarhelyt Gyergyószentmiklóssal összekötő megyei úton helyezkedik el, Ördögösfüzes pedig Szamosújvár és Dés között, az ezeket összekötő, nem megyei út mentén. Forgalom szempontjából egyik település sincs hátrányos helyzetben, azaz megközelíthetőek, de nem túlzottan forgalmasak.

A helyi infrastruktúrát illetően említést kell tenni a településen belüli úthálózatról, vízvezetékről, villanyhálózatról, gázvezetékről, vezetékes telefonhálózatról, internet-hozzáférésről, kábeltelevízióról, valamint a kereskedelmi egységekről. Ezek összehasonlításának eredményei a következő táblázatban láthatók.

Infrastruktúra elemei	Zetelaka	Ördöngösfüzes
Településen belüli úthálózat	a településen átvezető úton kívül egy utcányi betonút, a többi köves- vagy földút	csak a településen átvezető út aszfaltozott, a többi köves vagy földút
Vízvezeték	van	van
Villanyhálózat	van	van
Gázvezeték	folyamatban van a bevezetés	nincs
Vezetékes telefon	van	van
Internet	több háztartásban van, emel- lett a településen internetkávészó működik	két háztartásban van
Kábeltévé	van	nincs
Kereskedelmi egy- ségek	több kisebb bolt és vendéglá- tó egység működik, de nincs bevásárlóközpont	több kisebb bevásárló és ven- déglátó egység működik, de nincs bevásárlóközpont
Szórakozási lehe- tőségek	több szórakozóhely működik, ezek között van egy bár-disz- kó komplexum is	nincs erre fenntartott létesít- mény

A vizsgált települések infrastrukturális fejlettsége nem elválasztható at-
tól a nagyobb településtől, amelynek vonzáskörzetében vannak. Zetelaka
eszerint is kedvező helyzetben van, hiszen a székelyföldi városok közül
Székelyudvarhely – a falu ennek vonzáskörzetéhez tartozik – kiemelkedő
gazdasági fejlődést mutatott az utóbbi pár évben, amelynek pozitív kihatá-
sai Zetelakán is érzékelhetők.⁵ Ezzel szemben Ördöngösfüzes esetében
nem beszélhetünk olyan városról, amely pozitívan hathat a településre,
hiszen egyrészt Szamosújvár inkább stagnál, mint fejlődik, másrészt Ko-
lozsvár és Marosvásárhely hatása inkább csak a munkaerő-elszívásban érhe-
tő tetten, ezek túlságosan távol helyezkednek el Ördöngösfüzeztől ahhoz,
hogy gazdasági fejlődésük érezhetően hasson a községre.

Egy további összehasonlítás a vendégfogadó házak néhány jellegzetessé-
gével foglalkozik, eredményeit a következő táblázat foglalja össze.

Vendégfogadó háztartások	Zetelaka	Ördöngösfüzes
Vendégfogadással foglalkozó háztartások száma	55	19
Fürdőszobával rendelkező háztartások száma	55	12
A Turisztikai Minisztérium által minősített háztartások száma („Margarettás házak”)	43 ház minősített, 12 ház esetében 2005-ben elindították a minősítési eljárást	12 ház esetében 2005-ben elindították a minősítési eljárást
A tevékenységhez szükséges szakirányú végzettség	51 esetben van, 4 esetben nincs	senki nem rendelkezik szakirányú végzettséggel

Az összehasonlítás szerint a háztartások felszereltsége Zetelakán kedvezőbb a turizmusba lépés számára, itt egyetlen fürdőszoba nélküli háztartást sem használnak vendégfogadásra. Szintén kedvezőbb a helyzet a minősítési eljárásban, az idei évben várhatóan minden háztartás megkapja a hivatalos vendégfogadói minősítést. Ezzel szemben Ördöngösfüzesen az összes 19 háztartásból csak 12 rendelkezik fürdőszobával, ezek a háztartások a minősítési eljárást is elindították 2005 nyarán. A két vizsgált település között a legnagyobb eltérés a szakirányú végzettséget illetően figyelhető meg: Zetelakán elenyésző azok aránya, akik nem rendelkeznek szakirányú végzettséggel, Ördöngösfüzesen viszont egyetlen háztartásnak sincs szakirányú végzettségű tagja.

Vendégfogadói mentalitás

Benedek H. János egy erdővidéki település kapcsán mutatott rá arra, hogy a turizmus szempontjából a mentalitás kulcsfontosságú, nevezetesen arra hívta fel a figyelmet, hogy megfelelő mentalitás hiányában az egyébként turizmus működtetésére alkalmas településeken nem tud fenntartható turizmus kialakulni.⁶ Ennek ellenére a turizmus számára „kedvező” mentalitás megragadása nehéz.

A turizmus vizsgálata kapcsán alkalmam volt mindkét vizsgált településen vendégként is megfigyeléseket végezni. Az ekkor szerzett tapasztalatok világítottak rá arra, hogy a két település között a vendégfogadói mentalitás tekintetben érezhető különbség figyelhető meg. A teljesség igénye nélkül bemutatok néhány olyan szempontot, ahol különbség fedezhető fel a két település között. Ezek a következők:

- pontosság;

- feltételek, megegyezések, határidők betartása;
- a vendégfogadói hatáskör tudatosítása, értelmezése, azaz annak behatárolása, hogy a vendégfogadónak milyen kötelezettségei és feladatai vannak a vendéggel szemben, melyek azok a pontok, amelyek már túllépik ezt a hatáskört;
- a fizetővendéglátás sajátosságainak értelmezése: különbségtétel a baráti-rokoni és a fizető-vendéglátás között;
- a lakás berendezése: a vendégfogadásra használt lakótérnek a család személyes tárgyaitól való „megtisztítása”: a vendég érezhesse magát „semleges” terepen, ne érezze magát „betolakodónak”;
- előzékenység (pl. időpontok problémája);
- a vendégfogadás fizetettsége: a vendégfogadó tudja, hogy mennyi fizetség illeti meg a munkájáért;
- a vendégfogadók fejlődési igénye: befektetések;
- a vendégfogadók ösztönzése.

Szintén fontos lehet annak tudatosítása, hogy milyen valós erőforrás lehet a turizmus a település számára: milyen időtáv alatt milyen mértékű valós jövedelmet érhet el a falu, és ehhez milyen befektetések szükségesek.

Kulcsfontosságú személyek

A zetelaki kutatás eredményei szerint a fenntartható turizmus kialakításához szükség van olyan személyek jelenlétére, akik a vendégfogadás mellett plusz tevékenységeket, szervezői feladatokat látnak el. Általuk valósul meg a településen belüli és a településen kívüli rendszer összekapcsolódása, a turisztikai piaccal való kapcsolat.

Zetelakán hét szervezői feladatot ellátó személyt találtunk, ezzel szemben Ördöngösfüzesen csak kettőt, ez a vendégfogadással foglalkozók számához viszonyítva mindkét esetben hasonló arányt ad. A két település közti különbség mindössze abban mutatható ki, hogy a zetelaki rendszerben jól kivehetően elhatárolódtak a programszervezői és az elosztói feladatok. Ez Ördöngösfüzesen még nem valósult meg.

Önkormányzati támogatás

A zetelaki önkormányzat a turizmust településfejlesztési iránynak tekinti, a beruházásoknál, fejlesztéseknél prioritásnak számít. Ennek gyakorlati megnyilvánulásai a következőkben érhetők tetten:

- az önkormányzat a vendégfogadók tudatos érdekvédőjévé vált, ezek számára közös reklámozási lehetőséget, vásárokon való részvételi lehetőséget biztosít, illetve segít a működéshez szükséges jogi háttér megteremtésében;
- tudatosan irányítja pénzügyi forrásainak elköltését azokra a területekre, amelyek a turizmus érdekeit szolgálják;
- kiemelkedő erőfeszítéseket tesz a település összképének javítására, utcanevek, házszámok kiegészítésére, dekoratív elemek felszerelésére;
- tudatosan ápolják azokat a testvértelepülési kapcsolatokat, amelyek a turizmus szempontjából elengedhetetlenek, ezáltal hozzájárulva a falu minél szélesebb körű ismertetéséhez;
- különböző fejlesztési alapokhoz pályázatokat írnak, ezen belül a turizmus fejlesztésére is.

Ezzel szemben Ördöngösfüzesen azt tapasztaltuk, hogy a beruházások megosztottak, a fejlesztés iránya szerteágazó, ezen irányok közül az egyik a turizmus lenne, amelyet azonban nem tekintenek kiemelten támogatandó, mindenkifölött álló gazdasági ágazatnak. Ennek megfelelően nem is tapasztaltunk olyan konkrét lépéseket az önkormányzat részéről, amelyek a turizmus fejlesztésére, támogatására irányultak volna. E tekintetben nem egyértelmű okként említhető az a tény, hogy a turizmus a település magyar nemzetiségű tagjai között elterjedt tevékenység, míg az önkormányzat többségében román nemzetiségűekből tevődik össze. Ezt az összefüggést cáfolja az a több forrásra támaszkodó tény is, hogy a településen nem tapasztalható nemzetiségi alapú konfliktusok.

Az összehasonlítás következtetései, javaslatok

Az általános feltételrendszer bemutatásához az összehasonlításnál is használt struktúrát használjuk: kínálat, infrastruktúra, mentalitás, kulcsfontosságú személyek, illetve önkormányzati támogatás.

Kínálat

A kínálat egy tudatosan kiépített termék, amelyet felkínálunk a turizmus piacán, ennek megfelelően olyan elemeket kell tartalmaznia, amelyek vonzóak, és amelyek révén kíváncsiságot ébresztünk az idegenekben. Kialakításának első lépése azon célcsoport meghatározása kell, hogy legyen, amelynek az adott terméket előállítjuk. Ehhez szükség van arra, hogy a turizmus tervezői ismerjék azokat a nemzetközi tendenciákat, átalakulásokat,⁷ amelyek hatással lehetnek Erdély-szinten is, és ennek megfelelően tervezze-

nek lehetőleg speciális irányt a turizmuson belül. Ez a térségben piaci előnyt biztosíthat a településnek.

A kínálat tartalmazhat természeti környezetre vonatkozó, illetve kulturális elemeket.

A természeti környezet kapcsán a Mezőség, mint sajátos természeti környezet attraktív lehet, illetve a település elhelyezkedése is kihasználható. Ezeket figyelembe véve összeállíthatók olyan csillagtúra-útvonalak,⁸ amelyek az elérhető távolságra levő természeti szépségek és kulturális látnivalók megismerésére nyújtanak lehetőséget. Egy lehetséges csillagtúra javaslat lehetne a következő: Ördögösfüzesről, mint kiinduló településről, egész napos programmal megismerhető Szamosújvár, Szék, Füzesmikola, majd egy következő napon Kolozsvár és környéke, ezt követné Marosvásárhely, illetve Dés és a körülötte levő falvak stb.

Ördögösfüzes kulturális értékeinek bemutatása szintén vonzó lehet, erre is lehet konkrét programokat létrehozni vagy már meglevő hagyományokat feléleszteni. Ehhez szükség van annak tudatosítására, hogy a településnek milyen kulturális értékei vannak, mi teszi ezt különlegessé. Ezeknek a tudatosítása után lehet olyan programokat megalkotni, amelyek ezek megismerési lehetőségét biztosítják. Ilyen kulturális értékek lehetnek a népzene, néptánc, népviselet, hagyományok, szokások, gasztronómia, népi építészet stb. Ezek alapját képezhetik színházi előadásoknak, vásároknak, fesztiváloknak, kézműves és egyéb speciális termékek előállításának és árusításának, falusi körutaknak stb.⁹

Infrastruktúra

Az infrastrukturális fejlesztések szorosan összekapcsolódnak az önkormányzat szerepével a turizmus fejlesztésében, itt csupán néhány terület kapcsán megfogalmazott javaslatokat mutatunk be:

- meg kell teremteni azokat a településszintű infrastrukturális feltételeket, amelyek nélkül nem biztosíthatók a színvonalas turisztikai szolgáltatások: vízvezeték, csatornázás, gáz, stb.;
- járhatóvá kell tenni a sáros, elhanyagolt utcákat;
- a vendégfogadásra vállalkozó házakat fürdőszobával és vendégfogadásra alkalmas szobákkal kell ellátni;
- a portákat, a ház körüli zöld területeket tisztán kell tartani, lehetőség szerint dekoratívvá kell tenni.

Mentalitás

Az összehasonlító részben a mentalitás kapcsán említettünk néhány szempontot, amelyekből kiindulva javaslatokat fogalmazhatunk meg, de tudatában vagyunk annak, hogy a mentalitásváltás mindenképpen lassan végbemenő folyamat.

Elemzésünk alapján úgy gondoljuk, hogy Ördögösfüzesen mentalitásváltás szükséges, erre vonatkozó javaslataink a következők:

- tudatosítani kell a turizmus valós lehetőségeit, vagyis azt, hogy milyen gazdasági súlya lehet és milyen valós időn belül, figyelembe véve azt is, hogy kezdetben szezonalitással kell számolni;
- tudatosítani kell azt, hogy a vendégfogadás egy vállalkozás, amelynek formálisnak és professzionálisnak kell lennie;
- tudatosítani kell a vendégfogadói hatáskört, az ezzel járó kötelezettségeket, ennek határait;
- át kell értelmezni a lakóházat, mint személyes teret, ezáltal téve lehetővé azt, hogy a vendégfogadás idejére a lakóház ideiglenesen a vendég által belakható legyen, olyan tér, amelyben a „háziak” a vendég számára funkcionalitással nem bíró tárgyai nem növelik a vendégben a betolakodó érzését;
- meg kell tanulni azt, hogy a szóbeli egyezségek ugyanannyira fontosak, mint a formálisan rögzítettek, a szervezők és vendégfogadók megbízhatósága elengedhetetlen;
- folyamatos fejlődési igényt kell meghonosítani, erősíteni kell a vállalkozói szellemet.

Kulcsfontosságú személyek

Kulcsfontosságú személyek alatt azokat a személyeket értem, akik a településen fel tudják vállalni a turizmus irányítását, koordinálását. Ennek megfelelően szükség van arra, hogy széles körű ismereteik legyenek a turizmus lehetőségeiről, trendjeiről, gazdasági háttéréről, illetve rendelkezzenek olyan kapcsolatrendszerrel, amely legitimálja számukra a koordinátori szerepet, valamint a településen túlmutató kapcsolataik révén vendégekre tudnak szert tenni. Ezek a személyek mintaadónak számítanak a településen, ezáltal segíthetnek a turizmus szempontjából kívánatos mentalitás elterjedésében. Elengedhetetlen, hogy ezek a személyek szakirányú végzettséggel rendelkezzenek, illetve formalizálják a tevékenységüket.

A szervezők helyi tekintélyének lehetővé kell tenni azt, hogy egyfajta közösségi kontrollt tudjanak érvényesíteni azokkal a vendéglátókkal

szemben, akikkel együttműködnek, ezáltal emelkedhet a vendégfogadás színvonala.

Hatékony lehet az is, ha a szervezők felállítanak egy szempontrendszert arra vonatkozóan, hogy mikor, melyik vendégfogadó kaphat vendéget, a kiválasztás szempontjai között szerepeljen a megbízhatóság, a szolgáltatás színvonala.¹⁰ Ezáltal szelektálhatók azok, akik nem megfelelő színvonalú szolgáltatást nyújtanak, nem fejlesztenek stb.

Önkormányzati támogatás

Az önkormányzat szerepe szintén erős a turizmus fejlesztésében, ez több feladatot ró a közösségi vezetőkre. Erre vonatkozó javaslataink:

- Döntést kell hozni a fejlesztés irányát illetően, hiszen nem minden fejlesztési irányba illeszthető bele a turizmus. Amennyiben sikerült ezt az irányt megtalálni, tudatosítani kell azokat a feladatokat, amelyekkel segíthetik a vendégfogadói rendszer felépülését.

- Az infrastrukturális fejlesztésekkel kapcsolatos döntésekben vegyék figyelembe a turizmus szempontjait.

- Építsék ki, illetve ápolják a testvértelepülési kapcsolatokat, ezzel járulva hozzá a település hírnevének elterjedéséhez, a turizmusban profitot eredményező kapcsolatrendszer kiszélesedéséhez.

- Fektessenek hangsúlyt a falu összképének javítására.

- Az önkormányzat járuljon hozzá olyan helyi, hagyományos programok megszervezéséhez, amelyek erősítik a helyi öntudatot és vonzóak lehetnek az idegenek számára.

- Segítse a jövőbeli vállalkozókat tevékenységük hivatalossá tételében, a szakirányú végzettség megszerzésében, a közös reklámozásban, a turisztikai vásárokon való részvételben.

- Pályázzon a település és a turizmus fejlesztésére, valamint tájékoztatssa a vállalkozókat az egyéni pályázati lehetőségekről.

Következtetésként azt mondhatjuk, hogy a 2005 júliusi tapasztalataink szerint Ördöngösfüzesen is kialakulni látszik egy vendégfogadói hálózat, amelyben azonban egyes szerepek egyelőre nem tisztázódtak le. Annak ellenére, hogy az infrastruktúra, a vendégfogadó házak, illetve a mentalitás is átalakításra, fejlesztésre szorul, megindultak a vendégfogadások. A továbbiakban akkor lesz esélye a településnek piacon maradni, ha az önkormányzat tudatosan felvállalja támogató háttér-szerepét, illetve, ha előremozdulás tör-

ténik a szerepek és feladatok tisztázásában a szervezők és a vendégfogadók szintjén egyaránt, nem utolsósorban pedig, ha teret nyer a vállalkozói szellem.

Jegyzetek

- ¹ A turizmuskutatással foglalkozó munkacsoport tagjai: Bernáth-Nagy Krisztina, Szabara Zsófia, Szabota Luca, valamint Gábos Edit voltak.
- ² Benedek H. János: Turizmus és helyi társadalom. A turizmus esélyei Székelyföldön egy konkrét példa tükrében. In Kovács Dezső (szerk.): *A falusi turizmus hagyományai*. Mezőgazda kiadó, Gödöllő, 2003, 181–189., 188.
- ³ Az összehasonlításánál semmiképpen nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy a két település népességszáma között jelentős a különbség: Zetelaka öt-ezer fölötti lakossal rendelkezik, míg Ördöngösfüzes lakossága ezer körül van. Ennek tudatában kell értelmezni azokat az abszolút értékeket, amelyeket helyenként a két település összehasonlítására használunk.
- ⁴ A WTO fogalomhasználatában a fenntartható turizmus azt jelenti, hogy a turizmus természeti és kulturális erőforrásait meg kell őrizni a jelenben és a jövőben történő folyamatos használat érdekében Lásd Inskeep, Edward: *A fenntartható turizmus fejlesztése. Irányelvek a turizmus tervezőinek és szervezőinek*. Geomedia Szakkönyvek, Budapest, 2000, 13.
- ⁵ Példaként említhetjük a szórakozóhelyek kapcsán említett bár-diszko komplexumot, amely annak is köszönheti a piacon maradását, hogy a székelyudvarhelyi fiatalok egy része kijár a településre igénybe venni a komplexum szolgáltatásait.
- ⁶ Benedek: i. m. 188.
- ⁷ Példának említhetjük azt, hogy a mai turisták fizikailag és szellemileg is aktívabbak, mint korábban, ennek megfelelően a tervezésben figyelembe kell venni azt, hogy a turista nemcsak passzív megfigyelő akar lenni, hanem a folyamatok résztvevője, legyen szó farmi tevékenységekről vagy alkotási folyamatokról. Lásd Inskeep: i. m. 19.
- ⁸ Csillagtúrának nevezik azt a típusú kirándulást, amely egy rögzített éjszakázó helységről kiindulva több napon át más-más úticélok felé irányul.
- ⁹ Inskeep: i. m. 33.
- ¹⁰ A szervezők jelenlegi mentalitását a következő interjúrészlet szemlélteti: „nagyon szeretnek vendéget fogadni, nem tehetem meg, hogy egyiknek adok, a másiknak nem”.